

Тапонімы ў паэзіі А. Куляшова

Аўтар: **Марчанка Паліна Андрэеўна**
вучаніца X класа
ДУА “Магілёўскі абласны
ліцэй № 3 г. Магілёва”

Топонімы – назвы розных геаграфічных аб’ектаў: кантынентаў, краін, населеных пунктаў, рэк і азёр, палёў і сенажацяў, лясоў і балот.

Літаратурная анамастыка вывучае онімы розных тыпаў з пункту погляду выкарыстання іх у літаратурных творах і фальклоры.

Літаратурная анамастыка - гэта асобны перспектыўны напрамак лінгвістыкі, сфера ўзаемадзеяння мовазнаўства і літаратуразнаўства ў аспекце сувязей з іншымі роднаснымі навуковымі дысцыплінамі.

Аб'ект даследавання - тапонімы ў вершах і паэмах Аркадзя Куляшова

Прадмет даследавання: тапонімы ў творах А. Куляшова з пункту погляду:

- іх класіфікацыі
- асаблівасцей іх функцыянавання ў тэксце
- іх ролі ў фарміраванні светапоглядных і мастацкіх ідэалаў паэта
- этымалогіі

Мэты даследавання:

Зрабіць семантычны і літаратуразнаўчы аналіз тапонімаў у паэтычных творах Аркадзя Куляшова.

Задачы даследавання:

- асвятліць некаторыя пытанні тэарэтычнай анамастыкі
- выявіць тапонімы ў вершах і паэмах А. Куляшова
- зрабіць класіфікацыю тапонімаў, што сустракаюцца ў паэтычных творах паэта
- прааналізаваць ролю тапонімаў у арганізацыі паэтычных тэкстаў А. Куляшова, звязаных з “малой Радзімай”, у фарміраванні светапоглядных і мастацкіх ідэалаў паэта
- высветліць этымалогію гэтых тапонімаў

Метады даследавання:

- апісальны
- метады аналізу крытычнай літаратуры
- метады аналізу і сінтэзу паэтычнага твора

Вынікі нашага даследавання
могуць быць выкарыстаны як на
ўроках беларускай мовы і літара-туры,
так і ў пазакласнай працы, стаць
крыніцай для складання анамастычных
слоўнікаў.

У першай главе даследавання
асвятляюцца тэарэтычныя пытанні
тапанімікі як навукі:

- даюцца паняцці *оніма* і *апелятыва*
- разглядаюцца асноўныя віды тапонімаў
- прыводзяцца звесткі з гісторыі тапанімікі

- Макратапонімы: Еўропа, Азія, Захад, Усход
- Харонімы: Палессе, Данбас, Беларусь, Украіна, Турэччына, Брытанія
- Айконімы: Мінск, Масква, Брэст, Орша, Берлін, Вільня, Прага, Сант'яга
- Гідронімы: Бесядзь, Сож, Ніл, Сена
- Мікратапонімы: бор Цыкуны, лес Галыншчына, Варшаўскі шлях
- Камонімы: вёска Броды, сяло Гарадня, станцыя Камунары
- Урбанонімы: вуліца Новамаскоўская, Красная плошча

Вобразы бору, лесу, шляху, вобразы рэк па-філасофску асэнсоўваюцца аўтарам, падаюцца ў развіцці, праходзяць праз усю творчасць мастака слова, становячыся поліфанічнымі, складанымі, але разам з тым і больш пачуццёвымі, сентыментальнымі.

Зварот аўтара да вобразаў “малой Радзімы” абумоўлены імкненнем ўсведамлення свайго месца ў жыцці, неабходнасцю вяртання да шляхоў, лясоў і рачулак маленства як крыніц натхнення, адухаўлёных істот, якім ён давярае свае думкі і пачуцці.

Рака Днепр (Дняпро)

Першая частка назвы Днепр (Дан-, Дн-) ідэнтычная гідроніму Дон і маецца таксама ў складзе гідронімаў Днестр і Дунай (Дне-стр), (Дун-ай).

Ад. ст. -іран. **dapi* – ‘вада’, ‘рака’ + **apr* – ‘водная глыбіня’.

Бєсядзь

Слав. *бясєда* ‘збор гасцей з пачастункам’, *бясєдка*, *бясєдзішча* ‘месца або пакой, куды збіраюцца людзі’

Балт. *bestinis*, *beste* ‘рака’, ‘балота’

Фіна-ўг. *ба-/бе-/би-/бес-* ‘вада, рака, балота’, *-сет-* ‘ручай, лясны ручай, маленькая рэчка’.

Віхра

- Слав. *вех* ‘расліна’, *віхор* ‘моцны вецер’, *віхравіна* – ‘глыбокае месца на рацэ, вір’.
- Фіна-ўг. *-ра, -ла, -ва* ‘вада’; *віс* ‘пратока’, *віз-, візс-, візар-* ‘водны паток’

Сож

- Ад слав. *сежа* ў значэнні ‘дождж’ і *сожэзь* – ‘спаленае месца пад ворыва’
- Ад фіна-ўг. *сос-* /*сош-* у значэнні ‘ручай’, ‘ручай на балоце’, ‘невялікая рака’.

Проня

Славянская назва: *Пропань* - ‘прарыў’, ‘праём’, ‘глыбокае месца, бяздонная прорва’.

Штодня жыву між кніг тваіх
і песень
І ціха па зямлі тваёй
пльвуць
Любімыя табой Віхра і
Беседзь
І ў акіян жыццё тваё нясуць.

Пімен Панчанка

